

ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРЫ ҲАМ
ОРТА АРНАЎЛЫ БИЛИМЛЕНДИРИЎ
МИНИСТРЛИГИ

БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ ҚАРАҚАЛПАҚ
МЭМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИ

Техника _____ Факультети

Архитектура ҳәм қала қурылысы кафедрасы
Қала қурылысы ҳәм хожалығы қәнийгелигиниң
3 – курс студенти Сврсенбаев Асылбектиң
Архитектура ҳәм қала қурылысы тийкарлары
пәнинен

ТҮСИНДИРИЎ ХАТЫ

ОРЫНЛАҒАН:
ҚАБЫЛЛАҒАН:

Сарсенбаев.А
Тургаев Ж

Нөкис - 2016

КУРС ЖОЙБАРЫ

Архитектура хэм кала курылыс тификарлары

Теманы аты:

Тема: 3-Кала курылыс студенти Sarsenbaev Ailbek басшы: Ж. Тургаев

ТАПСЫРМА

- Жойбардын темасы: Жеке биулеу раскыны кичитин тизме адеуясе.
- Берилген шамадар: Темага ичиндеги 51,6 x 12 x 8,6
1-кват ичиндеги 51,6 x 12 x 8,6
2-кват ичиндеги 15,6 x 12 x 3
Темага noktoz чилерге ичин мажеленген.
- Баскаруушы материаллар 1-Амбаркаев А. Адеуясе
итачилери керсеткени эскерме Т-92
2 АНА 1-01.01.94 «Жууалыш ичин Алуу
физикалык молушталыгы» Т-94
3 АНА 2-88.01.96 Турар жай хам жамнат
бизилери Т-96 4 Сомгоу «Амалыш ачыулары
хит бизилери»
- Графикалык об.тум мазмуну: Жеке биулеу раскыны
кичитин тизме адеуясе. Масштаб М1:100
1-кват жууалыш М1:100. 2-кват жууалыш М1:100
Алардын М1:100 А-В-С-Г жууалери М1:50
Fundament М1:100
Равалык раскыны М1:100
- Тусиндирме хатынын мазмуну: Керемет Аксефарович
болгон жоней жай молуши кизинде
онун олдуменди фундамент жууалы
чараклар ача х Алуу бизилери жууалы
физикалык
Алуу х эскерме б.т.б. надында.
- Косымша тапсырма хам корсетпелер

7. Жойбары тапсыруу муродети

Сенелер:	1	2	3	4	5	коргау
	13.XI.2015.	20.XI.2015	27.XI.15	4.XII.15	11.XI.15	
	18.XI.2015	15.01.2016	22.01.16	28.01.16		

Жойбар басшысы:

Ж. Тургаев

КРЫСЫЎ

Ўзбекистан Республикаси ғарезсизликке ерискеннен соң басқа тараўлар сияқлы қурылыстада улкен өзгерислер жуз берды. Ғарезсизликке ерыскеннен соң тарийхта бириншы мартебе 1995-жылы «Архитектура хэм қала қурылысы» бойынша Ўзбекистан Республикасиниң Низами қабыл етилди. Усы низамди әмелге асириў хэм усы тийкарында тарийхти, мәдений байлықларды, климитти, аймағымызга тән болған жағдайларды итибарға алған ҳалда 148 миллий-мәмлекет «Қурылыс норматив қағыйдалары» (ҚМК) ислеп шығылды. Ғарезсизлигимизден кейин қала қурылысына итибар кушейип келмекте. Буниң дәлили сипатинда Ўзбекистан Республикаси Президенти И.А.Каримовтиң «Ўзбекистан Республикаси архитектура хэм қала қурылысын жәнede жеделлестириў шара илажлары ҳаққында»ғы пәрмани(2000-жыл 26-апрель 2595-санлы), Министрлер Кабинитиниң «Архитектура хэм қурылыс тараўиниң жумисларин шөлкемлестириў хэм қадағалаўди жеделлестириў шара-илажлари ҳаққында» (2000-жыл 27-апрельдегы 165-санлы), «Калалар, район орайлары хэм қала типиндеги пасёлкалардиң бас жобаларын ислеп шығыў хэм оларды қурыў тәртиби ҳаққындағы Низамди тастийқлаў ҳаққында» (2000-жыл 14-августыдагы 320-санлы), «Архитектура хэм қала қурылысы тараўында низам хужжетлерге әмел қылыў ушын басшы хэм әмелдар шахслпрдиң жуўапкершылығын асырыў шара илижлари ҳаққында»ғы қарарлары (2000-жыл 23-августыдагы 329-санлы) сияқлы қарарларда айттип өтиўимизге болады.

Көплек улкен имаратлар, спорт сарайлары, жабық базарлар, заманагой көше хэм майданлар, бағлар, турақ-жай имаратлари, колледжлер, литсейлер хэм басқа қурылған имаратлар қурылыс хэм архитектура тараўындағы жумислардиң көлеминиң дәлилин берип турыпти.

Турақ-жай хэм жәмиемлиқ имаратлардың архитектураси инсан омириниң коп қирли тәреплерын, жәмиептиң сотциал-экономикалик раўажланыў протцесин әдебий қорынысте жаратип берыўге хызмет қылады. Усы менен бирге жәмиептиң мәнаўий қарасқада бир қатар байланыслы болып заманагой архитектурада усыған жуўап берыўы лазим.

Хәр ўақыт ең қизиқлиси хэм коркем имаратлар жамиемлиқ имаратлар болып келген, инсан ойының ең жоқары дәрежедегы хайран қалдырыўшы имаратлар-бул жамиемлиқ имаратлари комплекси есапланады. Усы себеплы болса керек, Каласазлық қурылысында ажиратилатуғын қарежеттиң тийкарғы болегы жәмиемлиқ имаратларға берыледы. Халық турмис дәрежесының осип барыўы болса қурылып атирған улкен қалалардағы туристлие орайлары, жоқары дәрежеде хызмет корсетыўшы мийманхана комплекслери, ири илмий, мәдений орайлар, кинотеатр, концерт хэм коргизбе заллар спорт иншаатлари хэм басқада имаратлардың қурылысы менен байланыслы.

АРХИТЕКТУРА-ҚУРЫЛЫС БӨЛИМИ

Улыўма жағдайлар

Имаратымыз 2- блоктан иарат болып 1-блок тийкарынан кийим тигиу цехлары, дийзайнер ханасы хам де кийимлерди тигиуге таярлау ханаларын оз ишине алса 2-блок тийкарынан коргизбе кийимлер ханалары, санузеллер,гезлемелер ханасы, есапшы ханасы хам де цехты баскарыу ханаларын оз ишине алады. . Калган догеректашындагы имаратлар тийкарынан жардемши мнаратлар. Аспаб ускенелерди онлайтугын устаханалар, материаллар сакланатугын складлар, автомобиллер гаражлары х. т. баскаларды оз ишине алады.Тигиу цехымыз 150 орынга молшерленген. Тигиу цехымыз тийкарынан- кийим кеншеклерди сыпатлы кылып тигиуге мөлшерленген. Сондай-ақ бул тигиу цехында жайласқан технологик ускенелер жәрдемінде жумысшылар өндириллик хам ис тәжирийбелерин де асырады. Қарап атырган Елликкала районында тигиу цехын жойбарлау жаслардың терең билим алып онер уйрениунне өз кәсиплериниң маманлары болып жетисиўлери ушын үлкен мүмкиншиликлер жарататуғын қосымша имаратлар қурылыўы жойбарланбақта.Косымша имаратларды қуруудын тийкаргы максети жас кыз-жигитлеримизге яғный жас канийгелеримизге кийим тигиу сырларын ууретиу келешекте оз исинин маманы болуына жардедлеседи. Тигиу цехымыз территориясы 2,5 гектор майданды ийелейди. Қурылыс майданшамыз КМК – 2.01.01.94 бойынша климатик районластырыў критерияларына муўапық IV-районға туўры келеди. Бул бойынша қурылыс майданшамыз жайласқан территория грунтының тоңлаў бийиклиги 0,7метрди қурайды қардың толық салмағы $0,5\text{кН/м}^2$, қардың узақ мүддетли тәсир етиў салмағы $0,3\text{кН/м}^2$ қурайды. Самалдың скоростной напоры $0,38\text{ кН/м}^2$, қыстың есаплы температурасы -20 градус цельсийди қурайды, қурылыс районы сейсмикасы – 6 баллды қурайды.

Тигиу цехымыз қурылыў майданшасының инженер-геологиялық жағдайларына келетуғын болсақ, майданшамыз рельефи тынық (спокойный), грунт суўлары 1,8 метр тереңликте, просадкалы болмаған грунтлар, тийкаргы көрсеткишлери төмендегеше:

- норматив уделлик сцепление – $C_m = 13\text{ мПа}$;
- нормативлик ишки трение мүйеши – 24 градус яки $-0,42$ радиан;
- грунт деформация модули – 16мПа ;
- грунт тығызлығы – 18кН/м^3 ;
- грунт бойынша исенимлилик коэффициенти – 1.

Бас жоба

Жаңа қурылыуы жойбарланған имаратлар майданы 612 м² құрайды. Буларға тийкарынан складлар, авомобиллер гаражы, казанкана, карауылхана, цехлар хам тагы баскада хызмет корсетуи имаратлары усы территорияда жойбарланған.

Осиресе улыуа территорияның дерлик 25 процентин көклемзарластырылыуы жойбарланыуы дыққатқа ылайық болып табылады. Себеби, экологиялық жақтан көклемзарластырылыу ислерине огада күшли дыққаттың аударылыуы тәбийий хал деп есаплаймыз. Бул өз гезегинде шан- тозаннын алдын алады ал екннши тараптен жумысшылардын өз жумысын жақсы ислей алыуын, ден – саулыгына зыянлы болған шан- лардын хам де баскада захарли затлардын алдын алыуга улкен туртки болады.

Хәрекеттеги 2-блоктан ибарат болған тигуи цехымыздын 1-блок узынлыгы 18 м ени 12 м болса ал 2-блогымыз узынлыгы 33 м ал ени 12 м болған олшемлерден ибарат.

Қурылыс участкасында төмендеги имаратлар жайласқан.

1.1-блок тигуи цехы имараты.

2,2-блок тигуи цехы имараты.

3.Хызмет корсетуи имараты.

4.Көклемзарлык майданшасы.

5.Карауылхана

6. 7.Таяр кийимлер склады.

8.Устахана.

9.Авомобиллер гаражы.

10.Материаллар склады.

11.Ускенелерди онлау цехы.

12.Казанхана.

13. Трансформатор подстанциясы.

Көлемлік-жобалық шешімдері

Курс жойбарымызда қаралып атырған нөкіс қаласында **тигиу цехын жойбарлау 2-** блоклы цехлардан құралған. Блоклар піскен гербиштен орынланған болып жүк көтеріуші дийұаллар тийкарынан бойлама дийұаллар хызмет етеди. Олардың көшер бойынша қәдемлери 6000 мм қурайды.

Жүк көтеріу дийұаллары М-75 піскен гербиштен М-25 болған карыспа менен 380 мм етип өрилген. Соның менен биргеликте сыртқы өзінің салмағын көтеріуші (самонсущий) кесе дийұаллар да 380 мм етип піскен гербиштен өрилген. Перегородкалар 120 мм етип арматураланған гербиштен жасалды. Дийұаллар – имарат дийұаллары піскен гербиштен ибарат болады. Гербиш өриүде, гербиш маркасы М 75 тен кем болмауы керек. Имарат дийұалларының қалыңлығы 1,5 гербиш яғный 38 см алынады. Дийұал қалыңлығы ыссылық физикалық есаплаулар нәтижесинде алынады.

Гербиш өриүде қолланылатуғын цемент қумлы араласпа М-25 болуы керек. Буннан тысқары дийұаллары бир-биринен ажыратыушы антисейсмик шовлар қойылған. Там жаппа плита периметри бойынша антисейсмик қатар қуйма бетоннан қуйылады.

Инсан анатомиясының тийкары оның скелети есапланса, имарат анатомиясының тийкарын жүк көтеріуші конструкциялары қурайды. Булар тийкарынан сыртқы хәм ишки жүк көтеріуші дийаллардан ибарат болады.

Дийұаллар имараттың тийкаргы конструктив бөлеклеринен бири есапланып, сыртқы хәм ишки дийұалларға бөлинеди. Сыртқы дийұаллар имараттың тийкаргы қурам бөлеги есапланады. Олар имараттың тийкаргы жүк көтеріуші хәм сыртқы орталықтан қорғаушы бөлеги болып саналады.

Сыртқы дийұаллар имарат бөлмелерин сыртқы орталық тәсиринен яғный жауынгершиликтен, самалдан, сыртқы температурадан, шауқымнан хәм қуяш радиациясынан қорғайды.

Сыртқы дийұал түрин туұры таңлау имараттың улыұма нархына тәсир етиуші тийкаргы фактор болып, оның 20-25 % ин қурайды.

Дийұал ушын колланылатуғын тийкаргы материаллардың түрине қарай ағаш хәм тас дийұалларға бөлинеди. Әдетте имаратлардың аты сыртқы дийұал ушын ислетилетуғын материалдың аты менен жүритиледи: ағаш дийұаллар, майда блоклы дийұаллар, ири блоклы дийұаллар, көлемли блоклы хәм т.б.

Сыртқы дийуалларға қойылатұғын тийкарғы талаптар:

-Беккемлик-дийуал түри хэм элементлериниң физика-механикалық қәсийетлери менен байланыслы.

-Көпке шыдамлылық хэм өртке шыдамлылық талаптары беккемлик бенен байланыслы болып, дийуал элементлерин сыртқы орталықтың жағымсыз тәсир етиуши факторларынан қорғау, отқа шыдамлы материалларды таңлау хэм өз орнында ислетиуди көзде тутады.

-Сыртқы орталықтан қорғау - яғный имарат ишки температурасын хэм ығаллығын жыл мәусимлери дауамында турақлы сақлау менен байланыслы болған талаптар

-Архитектура көркемлик хэм декоратив талаптар яғный сыртқы дийуалларды имарат түрине қарап архитектура безеулерин менен байытыу, миллий дәстүрлерди есапқа алыу, реңлерди тууры таңлау хэм басқалар.

-Индустриаллық талаптар –яғный массалық имаратлар дийуалларының жыймалық көрсеткишин 70% артық болған конструкциялар тийкарында қурыу, қол мийнетин механизацияластыруу.

-Экономикалық талаптар- қабылланған көлемли-планлы шешимлердиң экономикалық өнимдарлығын хэм жойбарда көрсетилген тийкарғы техник-экономикалық көрсеткишлерге әмел қылыу есабынан әмелге асырылады.

Сыртқы дийуалларда есик хэм терезелер ушын арналған бослықлар ,лоджия хэм балконларға шығатуғын есик хэм терезелер орны қалдырылады. Есик хэм терезелердиң дийуал менен байланысы, жоқарыда айтып өтилген талаптар тийкарында әмелге асырылыуы лазым. Имарат сыртқы дийуалларының беккемлиги оның ишки жүк көтериуши дийуаллар ара жаппалар менен тууры тутастыруу хэм бирлестириу есабынан ерисиледи.

Имаратымыз фундаментин ленталы формада қабыл етемиз. Бул түрдеги фундаментлер үзиликсиз лента формасында болып, имарат жүк көтериуши дийуалларының дауамы есапланады.Бундай фундаментлер тийкар онша терең болмаған халларда, имарат жер төлели болганда, бос тийкарга имарат қурылганда, сондай ақ бир тегис болмаған шөгиулер жерден бәлент қысымында билинип қалатуғын имаратлар қурыуда қолланылады.

Кесе кесиминиң көринисине көре, түүры төрт мүйешли, трапеция сыяқлы, басқышлы хэм жыйма подушкалы болады.

Лента тәрізлі фундаментлер имараттан түсетугын уақытша хәм турақлы күшлерди көтерип туруышы конструкция болып қалмай, егер жер төлесі болса имараттың жер төлесі бөлмелерин қорғаушы конструкция болыпта есапланады.

Лента тәрізлі фундаменттің пландағы хәм кесімдегі формасы имараттан тийкарға түсетугын зорығулардың бир тегіс тарқалыуын тәмийнлеуи керек.

Лента сыяқлы фундаментлердің қысылыу моделіне қарап деформациялар бойынша есаплағанда тийкарға тәсір етиуіші норматив басымды $0,2-0,25 \text{ Па см}^2$ қа шекем көбейтиуі имканын бериуіші фундаментлерди есаплаудың жаңа усыллары бар. Бул усыл фундамент подушкаларының енин кескин кемейтириуі хәм материаллар сарпын пәсейтириуі имканын береді.

Лента тәрізлі фундаментлердің заманагөй индустриал түри ири өлшемлі, ири панелли үйсазлықта қолланылатугын ферма түріндегі фундаментлер болып есапланады.

Массалық қурылыс шәраатында ең көп тарқалған жыйма темир-бетон конструкциялар, фундамент подушкалары хәм фундамент блоклары есапланады. Бундай конструкциялар В 7,5-В15 класстағы бетонлардан таярланып ауырлығы 3 тоннаға шекем болады.

Имарат фундаменти подушкасы ленталы монолит етип В12,5 класс бетоннан куйылады, А-Ш класс арматуралы сеткалар менен арматураланады. Фундамент көмилиуі тереңлиги -0,92 метр. Фундамент астына 10 см битум-щебенли тийкар жайластырылады.

-0,020 отметкада битумлы 2 қабат рубероидтан горизонтал гидроизоляция жасалады. Грунтқа тийип турған фундаменттің қаптал бетлері қайнатылған битум менен еки мәрте боялады. Перегородкалар астына В 7,5 класс бетоннан ени 200,300 мм етип -0,92 метр тереңликте фундамент жайгастырылады. Цоколь блоклары ФБС 24.4.6-Т, ФБС 12.4.6-Т, ФБС 9.4.6-Т жыйналмалы блоклардан қойылады, бунда В 7,5 класс бетоннан жасалады. Тийкарғы хәмде жәрдемши кириуі орынлары ушын еки крыльцо В15 класс бетоннан монолит етип куйылады. Отмосткалар 2.110-1 вып.1 сериясы бойынша асфальтобетоннан ямаса бетоннан куйылады ени 1000 мм етип орнатылады.

Соның менен биргеликте қурылыс майданшамыз территориясында жер асты сууларының хәмде грунттың күшли дузланғанлығын есапқа алған жағдайда 0,000 отметкадан төменде жайласқан қурылыс конструкцияларын коррозиядан сақлау ілажларына айрықша итибар аударыуымыз зәрүр. Бул мақсетте, алдын көрсетип

өткеннмиздей, биринши нәубетте фундаменттин грунтка тийин түргин бөлүмүн сууытылган битум менен еки мәртебе бояп шытылыуу зөрүр хэмде бул хаккында мағлыұмат акт скрытых работ хўжетинде сәўлелендирилиуи шарт. Бул 0,000 отметкадан төменде жайласқан курылыс конструкциялары сульфатстойкий портландцементтен жасалыуы зөрүр. Буннан тысқары курылыс конструкцияларының коррозиядан сақланылыуын КМК 2.03.11–96 г. талапларына толық эмел қылатан халда орнату керек.

Бастырма плиталары 1.141-40с вып.1,2 сериялардағы жыйнағалы темирбетон плиталардан, ПК 59-12, ПК 59-10 плиталар қолланылады. Перемішкелер ЗПП24-71, ЗПП19-71, ЗПП14-71, типлерде қолланылады. Бул иткеріу жұмысында ПК59-12 бастырма плитасының, яғный, ұзындығы 5900 мм хэмде ені 1200 мм болған көп бослықлы темирбетон плитамыз есабын келтирип өттік. Елликкала районлық тигу цехы корпусы имаратымыз ушын 159 дана ПК59-12 плиталары, 8 дана ПК59-10 плиталары қолланылады. Имаратымыз айна тесиклерин толтырыу үшін ағаш типіндегі 15x18, 0,6x0,6 размерлердегі ағаш айналарынан пайдаландық. Подоконный досқалар ПД35x250x1600 размерде қолландық. Есик блоқларын да ағаштан (серия 1.35.5-19) маркалы ағаш есиклерден пайдаландық. Бас кириу есиги алдына металл профільден козырек орнаттық. Козырегимизди алюкобонд хэмде пластик пенен орадық. Кровля ағаш обрешетка үстине орнатылған волнистый асбестоцемент листлерден жасалды. Утеплитель сыпатында тығызлығы 800кг/м³ болған керамзиттен пайдаландық.

Имаратлардың өрт тәсиринде өзиниң бекемлігин жоғалтқанына шыдам бериу қабилетине- өртке шыдамлылық деп аталады.

Имараттағы курылыс материаллары хэм конструкцияларының от алыушаңлығы бойынша:

- Жанбайтуғын (тәбийий хэм жасалма тас, полат)
- Қыйын жанатуғын (жанбайтуғын анорганик элементлер менен қорғалған бөлеклер)
- Жанатуғын топарларға бөлинеди

Норматив хўжетлерге муўапық имаратлар хэм иншаатлар өртке шыдамлылық дәрежесен 5 басқышлы деп қабыл қылынған- яғный өртке шыдамлылық шетарасы менен, конструкциялардың өрт хэм жоқары температура тәсирине еркин хэм тұрақлы тұрыу уақты (саат есабында) Имаратларды өрттен сақлау максетинде имарат конструктив дизиминде өрт тосықтары (брандмауэр), жанбайтуғын жаппалар хэм қыйын жанатуғын

материаллар қолланылыуы мақсетке мууапық.

Жойбарлап атырған имаратымыз көлемлик-жойбарлау хэмде конструктив шешимлери бойынша ШНК 2.01.02-04 «Имарат хэм иншаатлардың өрт кәуипсизлиги» талапларына толық жууап береди. Жойбар бойынша барлық өрт кәуипсизлиги илажлары есапқа алынған. Қурылыс майданымыздағы имаратлар еки қабатлы имаратлар комплексинен қуралған болып, тийкаргы хэмде жәрдемши имаратлар арасындағы қашықлықлар ШНК 2.01.02-04 талапларына толық жууап береди. Проездлер хэмде пияда өтиу жолларын жойбарлағанымызда имарат хэм иншаатларга өрт өшириу машиналары өтиу мүмкинликлери есапқа алынды. Қурылыс территориясында өртке қарсы гүресиу щити есапқа алынған.

Сыртқы сыбау хэм бояу жұмыслары

1.Сыртқы дийуаллары цементли-хәкли арласпадан исленген ылай менен сыбалады, кейнинен сыртка арналған шфаклевка менен сыбалып фасадлы бояу менен боялады.

2.Фундаменттин жер үстки бөлеги қум, цемент араласпасынан исленген раствор менен сыбалады, кейнинен сыртка арналған шфаклевка менен сыбалып фасадлы бояу менен боялады.

Жайдың ишиниң сыбау хэм бояу жұмыслары

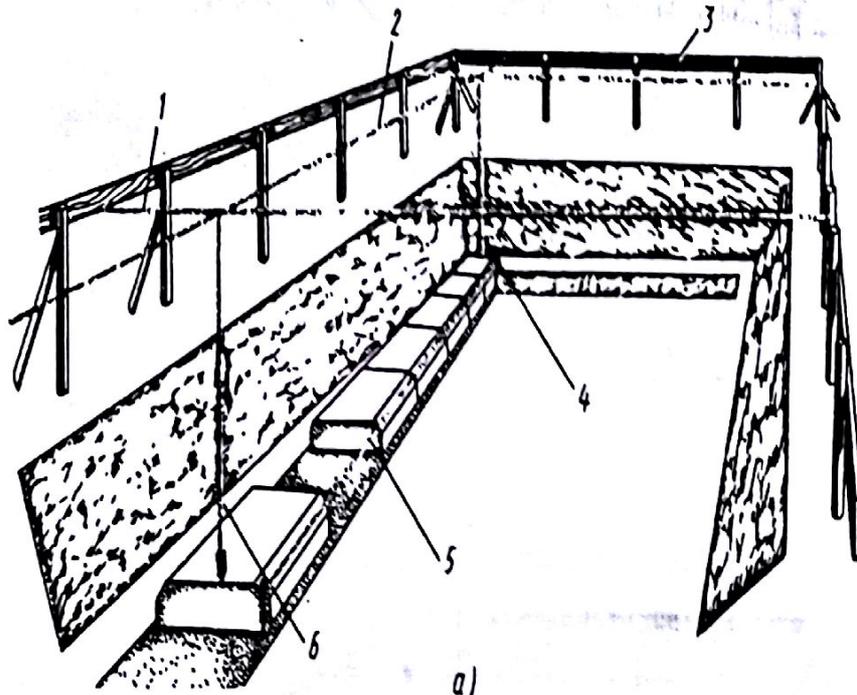
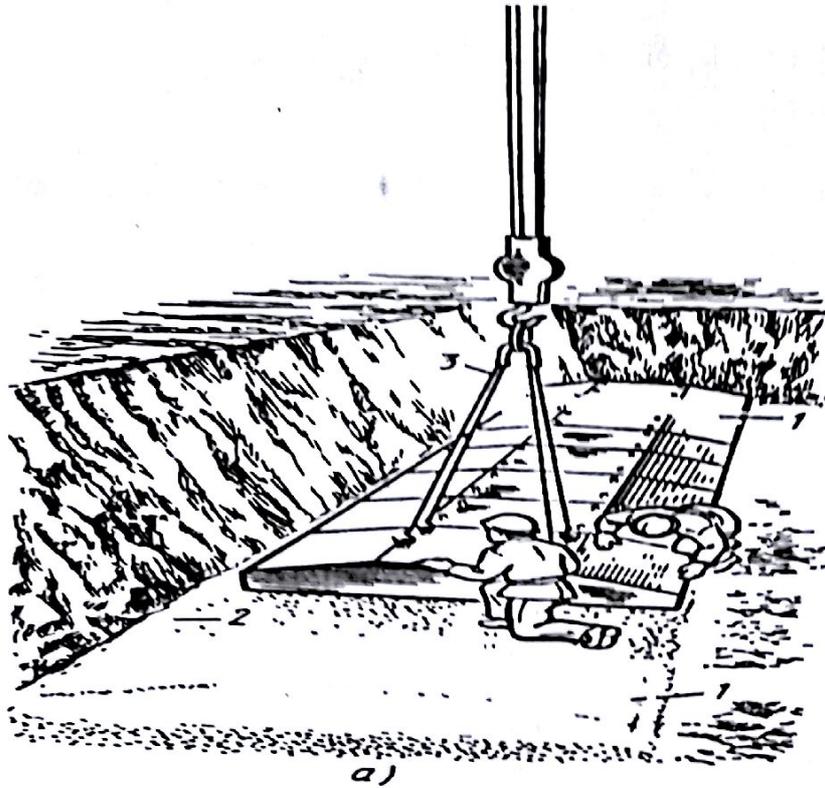
Барлық ишки сыбау хэм бояу жұмыслары ведомосты бойынша исленеди. Санитариялық приборлар (ыдыслар) қойылған жерлерге яғный пол хам дийуалларга 20x30, 40x40, 50x50мм болған плиталар жабыстырылады.

Жылытыу приборлары хэм барлық қапы, әйнеклер арнаулы бояу менен еки мәрте боялыуы шәрт.

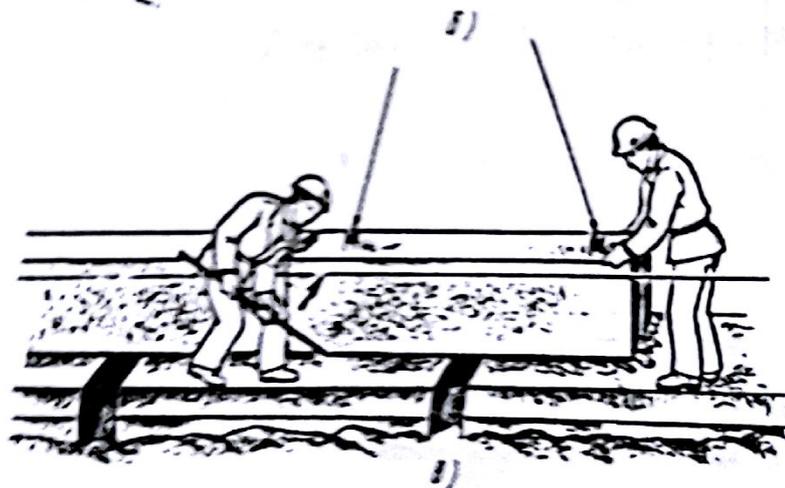
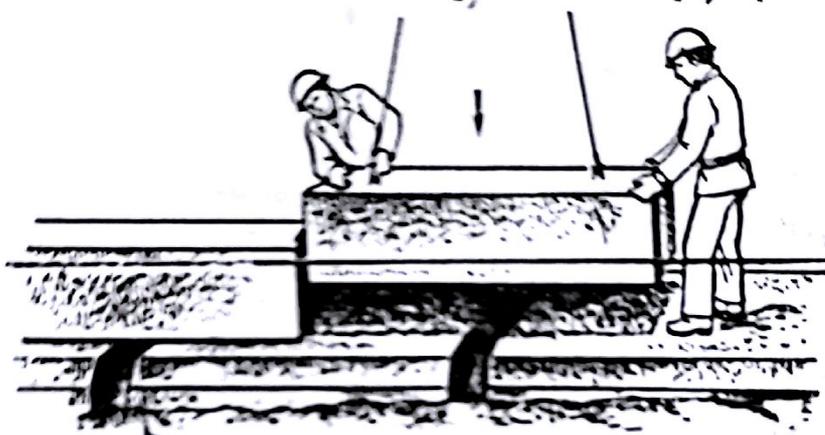
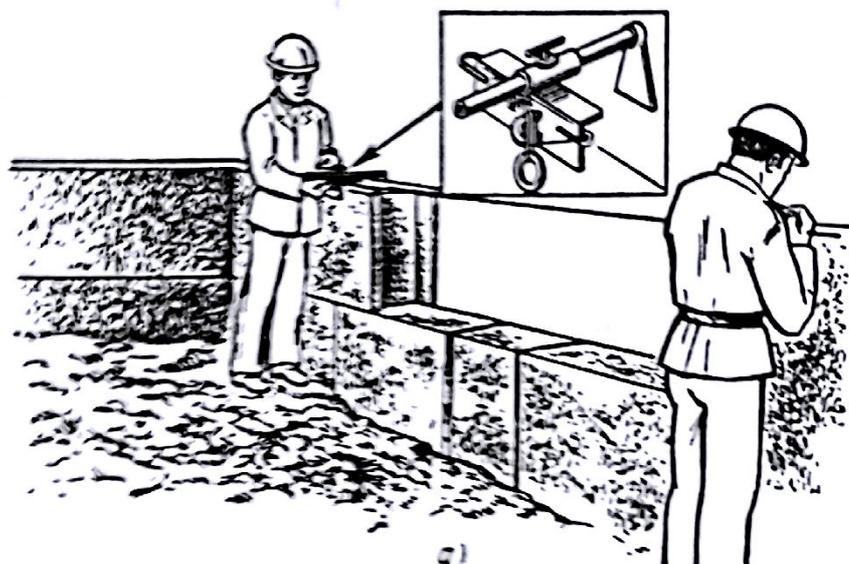
Падушка хам фундамент жумыслары.

Имарат тырнагы есапланган подушка хам фундамент жумысларын жургизиуде казылган траншияга казыклар казылыу аркалы олшемлери алынып ен биринши ось бойлап избе – изликте падушкалар койылып барылады. Подушкалар устинен имаратымыз кабатларына карап фундамент блаклары койылады хам сол такилетте жумыс дауам еттириледі. Диплом жумысымыздагы тигиу цехын жойбарлап жанадан курыуда подушка олшемлери 2,4x1,0м ени 0,3м колланылды ал фундамент блогы болса 2,4x0,5м калыңлыгы 0,5м ди курайды. Бундай жумысларды ислер уактында жук котериу механизмлерин дурыс баскарыу фундаментлерди орнатар пайытында баска нарселерге алан болмау талап етиледи. Себеби жумыс ислеу пайытында жумысшылардын фундамент арасында колы ямаса аягы калып койыуы халийселери жуз бериуи мумкин. Бунын ахибетинде жумысшылар бир омирге нагиран болып калыуы мумкин. Бундай ахибетлердин алдын алыгуда техника кауипсизлиги ямаса мийнетти коргау хужжетлери менен жумысшылар тез-тез таныстырылып турылса максетке мууапык болар еди.

Имарат подушкаларын орнатыу.

Имарат фундамент блогын орнатуу.

Гербиш жұмыстары.

Гербиш теріуші яғнай өрнүшіннің жұмыс орнын шөлкемлестіріуде дийуалдан төсеме үстіндеги материаллар хэм инвентарлар арасында кемінде (А) см аралықта биймәлел өтип жүретугын жол қалдырыу зәрүр.

Гербиш дийуал қурылыуында жұмыс орнын шөлкемлестіріу.

Гербиш өрп атырғанда материалларды жұмыс орнына жеткерип беріу еи зәрүр операция есапланады. Гербишлер әдетте ыдысларда үш ямаса төрт дийуалдан гилофлар жәрдемінде пакет түрінде жеткерип бериледи. Гербишлерди үш дийуалдан гилоф жәрдемінде ыдыста узатып беріуде пакет арқа дийуал тамаи тик сымалға салыстырғанда 15° - 16° аударып көтериледи . Пакет көби менен 1м бийикликке көтерилген соң еки гилофтан шығып турған гербишлер ушыраса, олар тұрмыдан қойылады.

Қурылыс материалларын, гербишлерди көтеріу үшін ислетилетугын барлық масламалар, гилофлар қамыры, алыушылар, контейнерлер пукта капитал тәрәптери ашылып кетпейтуғын хэм материаллар дийуал гербишинен яки сол тосмақлар түбинен түсип кетпейтуғын өтип қойылыуы керек.

Дийуалларда қалдырылатугын ашық орындар оларға есик, рамлар ориатмаи дегенше жауып қоршап қойылыуы зәрүр.

Каркас қурыу жүдә қәуипли ис, дийуалдың 30 см ден көбирек шығып туратуғын хәр қандай карказлар тек сыртқы масламада турып қурылады.

Айрым уақытлары шығып турыушы масламалар қолланылады. Олардың жұмыс зонасы гербиштеги решеткалар менен карниздің сыртқы гербиши ортасындағы аралық ең кемінде 60 см болыуы зәрүр. 30 см ден кем шығып туратуғын карнизлер қурып атырғанда ишки масламалардан пайдаланамыз. Бул жағдайда гербиш ишки қатардан баслап дийуалдың сыртқы бети тәрәпке өрп жибериледи. Солай өтип сыртқы қатар ақырғы қатар болады.

Балкон плиталары бастырма дәрежесіндеги гербишлер қатарын өрпден алдан орнатылады. Араласпа толық қатқаннан кейин хэм плиталар қысылып қалғанын

кейинги балкон плиталары хэм карниз элементлериндеги беккемлеу масламаларын алыуға болады.

Бир қатар гербиш өрилгеннен соң гербиш аралары тегислеп шығылады. Бул жұмыс тек сорада турып орынланады.

Көп жағдайларда имараттың алды тәрепи дийуал гербишин өрип атырып, биротала плиталар менен қаплап кетиледи. Бунда плиталар турақлы байлаушылар менен толық беккемленип қалғанға шекем уақытша беккемлегишлер менен бекитилип турады. Дийуал менен плиталар дәрежеси теңлескеннен соң хэм плиталар турақлы байлаушылар менен беккемленгеннен соң уақытша беккемлегишлер алып тасланады.

Гербиш өриу сыртқы қаплау менен бир уақытта қатар орынланып атырғанда дийуал дәрежеси плиталар дәрежесине теңлескеннен соң ғана тоқтатыу мүмкин.

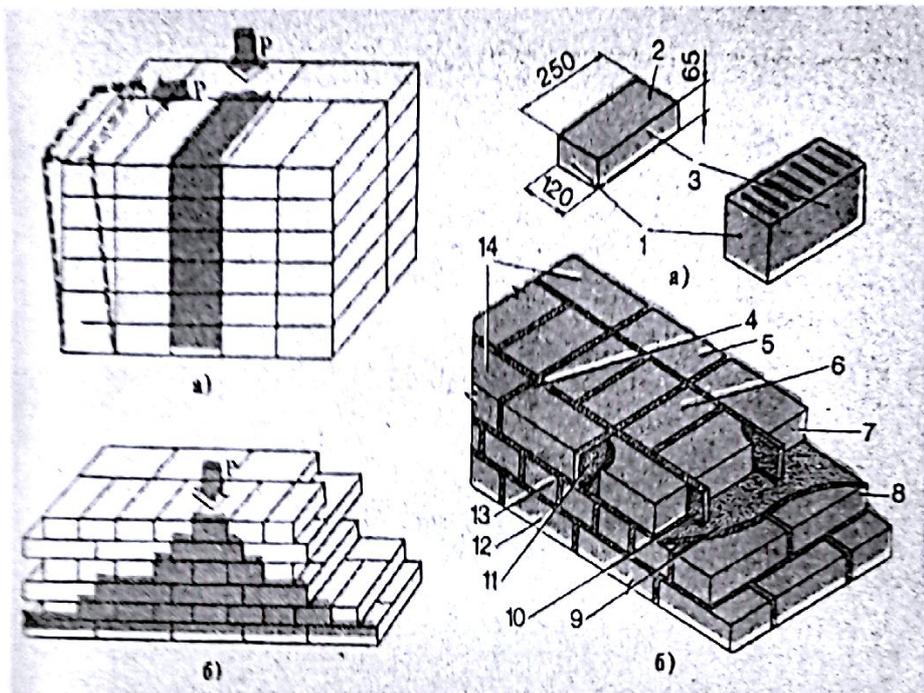
Дийуалдың сыртқы қаптамаларын орнатып атырған жұмысшылар конструкциялардың беккем элементлерине байланған қорғаныу поясларын тағып алыу керек.

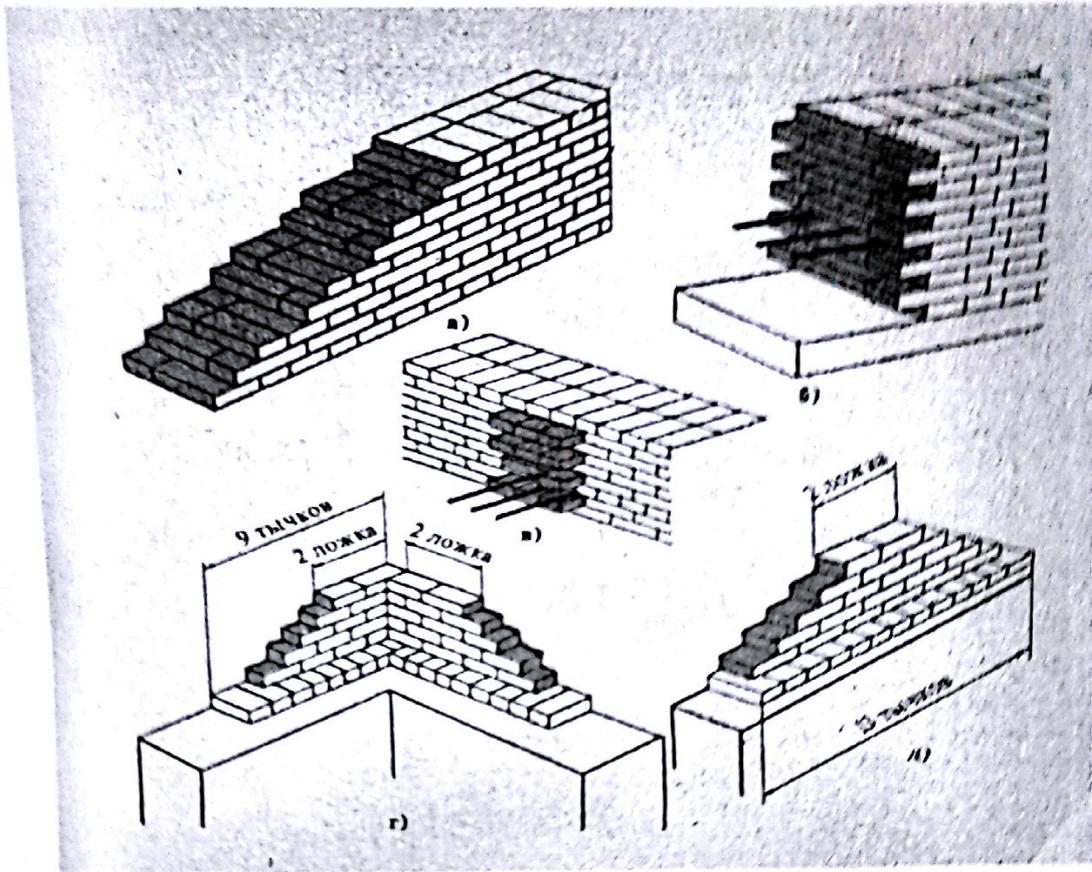
Тәнепис алдынан дийуаллардан эсбаптар, материаллар, гербиш бөлеклерин х.т.б. алып қойыу зэрүр.

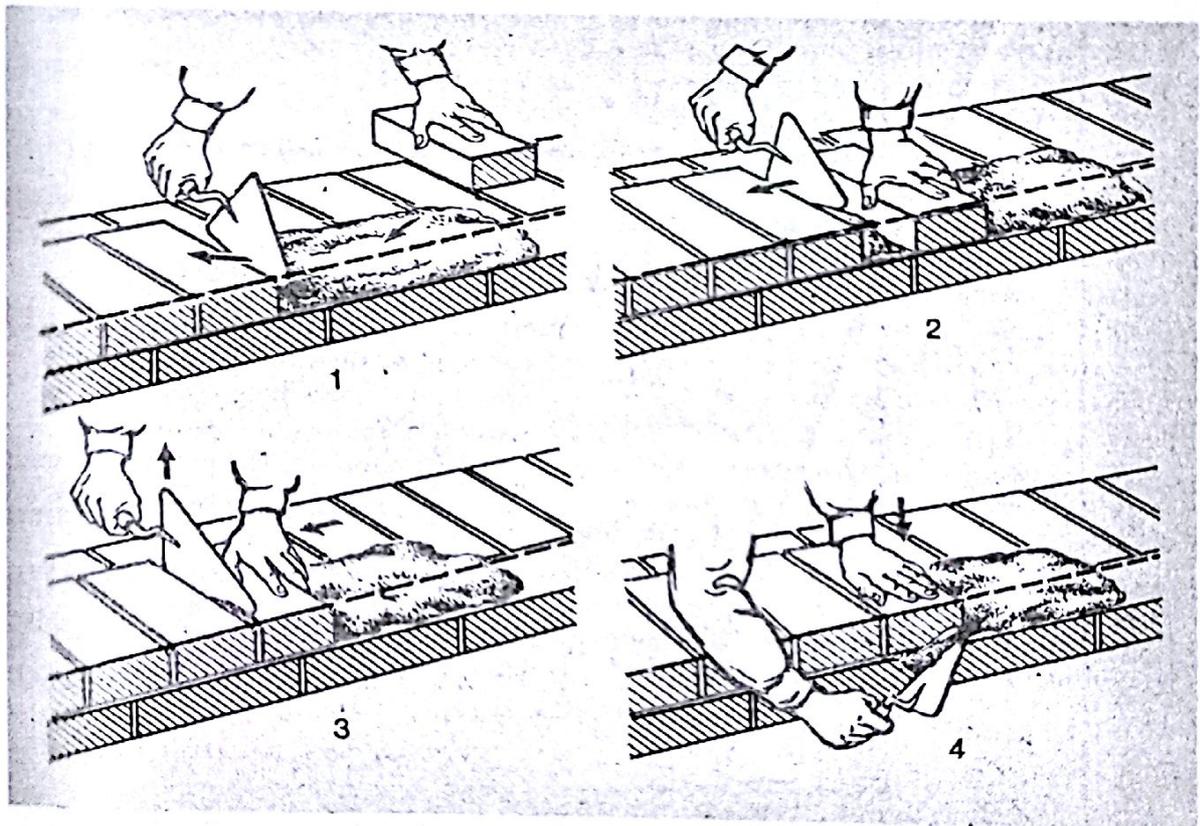
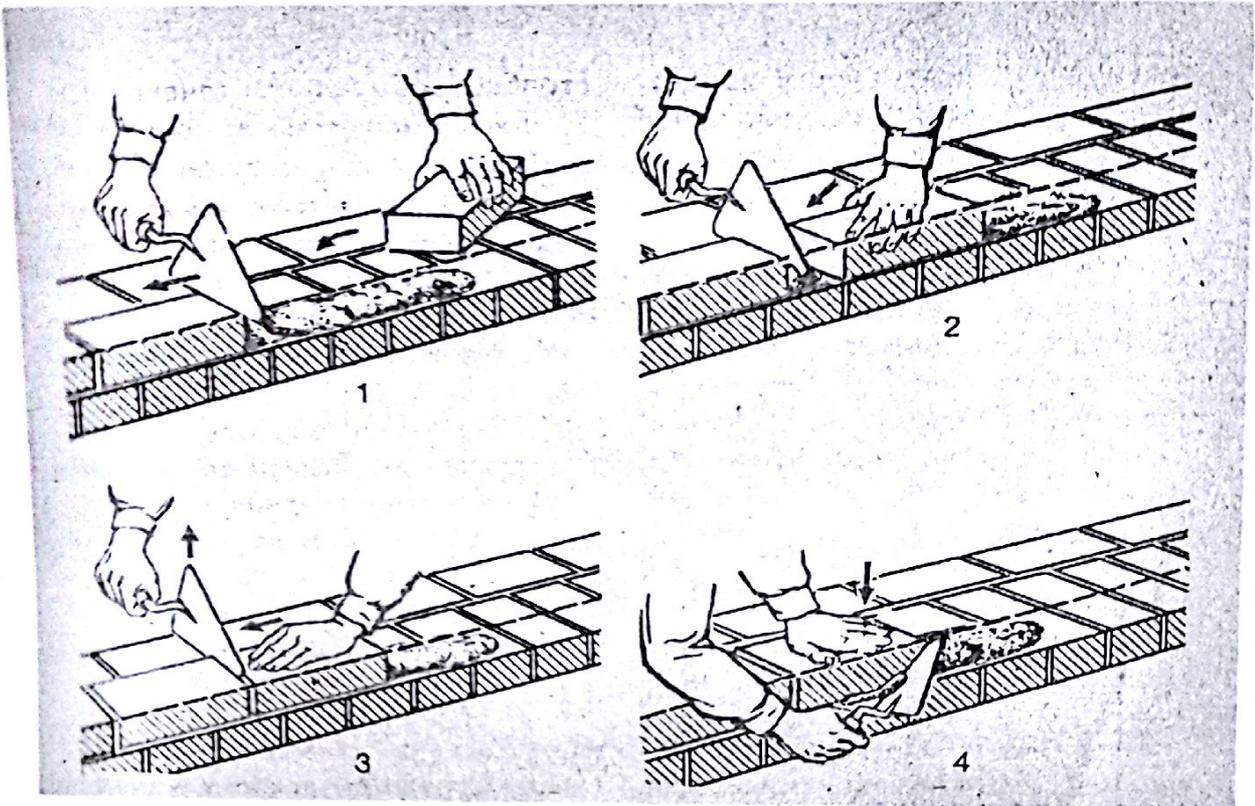
Қыста қурылып атырған гербиш дийуалдың беккемлиги қатар шэрт-шэраятларға байланыслы болады. Эне сол шэрт-шэраятлар дүзилмесе, авария хэм бахытсыз хэдийселер жүз бериуи мүмкин. Қыста дийуаллар музлатыу усылы менен өрилген болса, муздың ериу дәуири эсиресе кэуипли болады. Қыста гербиш өрип атырғанда музлатыу усылы менен қурылып атырған дийуал хэм үстинлердің бийиклигин белгиленгенинен асырыуға жол қойыуға болмайды. Дийуал фундамент, үстин, арка, балкон, карниз х.т.б. конструкцияларды уақтынша беккемлеп қойыу зэрүр.

Беккемлигин асырыу ушын дийуаллар қурыу дауамында арматураланады., салыстырмалы жоқарырақ маркадағы араласпалар хэмде музлау температурасын пэсейтириуши хэм қарыспаны музлатыу ушын оның бир бөлимине қайта басланыуын тэмийнлейтуғын химиялық қосымталар қосылады, бул болса қурылған дийуалдың өриу уақтында шөгиуин кемейтириу ушын жүдэ зэрүр болып есапланады. Бастырманың жыйма элементлери, дийуалға таянатуғын қоршау хэм прогонлардың ушлары кеминде хэр 2-3 м. аралықта анкерлеп қойылады. Устинлерге таянатуғын прогонлардың ушлары Устинлергет беккемленип қойылады.

Гербш орну усыллары.

Сыбаў жумыслары

Сырткы сыбау жумыслары арнаулы лесалар жардеминде амелге асырылады. Ишки сыбаў жумыслары тек инвентарь көшпе масламаларда турып исленеди.

Масламалар бөлмениң пардозланатуғын барлық майданын ийелейтуғындай етип исленеди, яки пардозланатуғын жүзелер бойлап лестница формасында жасалады.

Биринши түрли масламаларда төсемеге өтилетуғын орынларға решеткалар орнатылады. Лента сыяқлы масламалар болса периметрин бойлап решеткалар менен қоршалады.

Жыйма карнизлер хэм жабыстырыўшы деталлар орнатылып атырғанда, көбинесе көшпе столлардан пайдаланылады. Столлар қапталларының барлық тәрени қоршалған болыўы керек.

Терезе орынларының сырткы откослары сырткы масламаларда /барлық алды тәрени сыбалып атырған болса/ ямаса масламаларда сондай ақ терезелерден шығарылған таянышларға жатқарылған хэм қоршалған төсемелерде турып сыбалады. Бул жумысларды дийўалдағы терезе яки есик орнында турып, сырткы масламаларсыз орынлаў жарамайды.

Сыртгы минаралы көшпе сориларда турып сыбалғанда шығарма майданшаның кулл-гилтиниң жағдайына айрықша итибар бернў зэрүр.

Араласпа инвентарь хэм сорилар жумыс орынларына механизацияланған усылда тасылыўы керек.

Сыбаў ислерин шөлкемлестириў төмендегише болады. Бунда дәслеп қурылманың барлық элементлери /араласпа трубалары, хаўа трубалары, компрессорлар, араласпа жеткериў насослары/ ниң жумысқа жарамлылығы тексерип көриледи, сақтаў клапанлары хэм монаторлардың халатына айрықша итибар бериледи, оларды тексерип болған соң Өзбекстан республикасы мәмлекетдик стандартлары органлары қойған плрмба (тамға) болыўы шөрт.

Араласпа жеткериў насослары хэм компрессорларды ислетиўде жол қойылатуғын ең үлкен басым сол агрегатлардың техникалық паспортында көрсетилген болады.

Ханалар ишин сыбаўда көбинесе ханалар ысытыўшы эсбаплар жардеминде жасалма кептириледи.

Бунда колориферлер футляр ишине алынып таглик монтаж қылыныуы зэрүр. Ханаларды нефть газли колориферлер жәрдеминде кептирилгенде жанылғы сыпатында ацсат жаныушы суйықлық (бензин х.т.б.ларды ислетиуге болмайды).

Ислеп турган колориферлерге. жанылғы куйуға рухсат етилмейди. Базан колориферлер ислеп турганда кемейеди. 1,5 м аралықта баллонлар, электр сымлары, включателлер, розеткалар (ушқын ушыуы менен болган жерлерден кеминде 1 м арманырақ жайластырылыуы керек).

Ханаларды ашық от яки от бүркиуши менен ысыгыу ямаса кептириу рухсат етилмейди. Кери жагдайда жумысшылар зэхәрлениуи ямаса жалын шыгыуы мүмкин.

Кептирилип атырган ханаларда айрым ўақытлары курьлыс-монтаж жумысларын орынлауға туўра келеди. Бундай жагдайда жумысшылар ханаларда 3 сааттан артық турмаслыгы керек.

Хлор қосылган араласпалар менен сыбаўда қосымша талаптарға әмел етиледи.

Ханалар ишиндеги радиаторлар орнатылатуғын орынлар ғана сыбаўға рухсат етиледи, бул ўақытта әйнектің терезелери ашып қойылыуы керек. Хлорлы суўды бийиклиги кеминде 3,25 м болган дәрежеси хәр ислеушиге 40 м³ тан туўры келетуғын ханаларда таярлау мүмкин.

Хлорлы суўды орайластырылган усылда қарыспа узели жанында жайласқан хәм турар жай имаратларынан кеминде 0,5 м арада болган арнаўлы үскенеленген ханаларда таярлау мақсетке муўапық. Хлорлы суў шығындысы турақлы түрде тазаланып туратуғын бөлек ханада сақланыуы керек. Олар салынатуғын ыдыслар тығыз жабылатуғын қақпақлы болыуы керек. Ол ыдыслар әбден тексериледи.

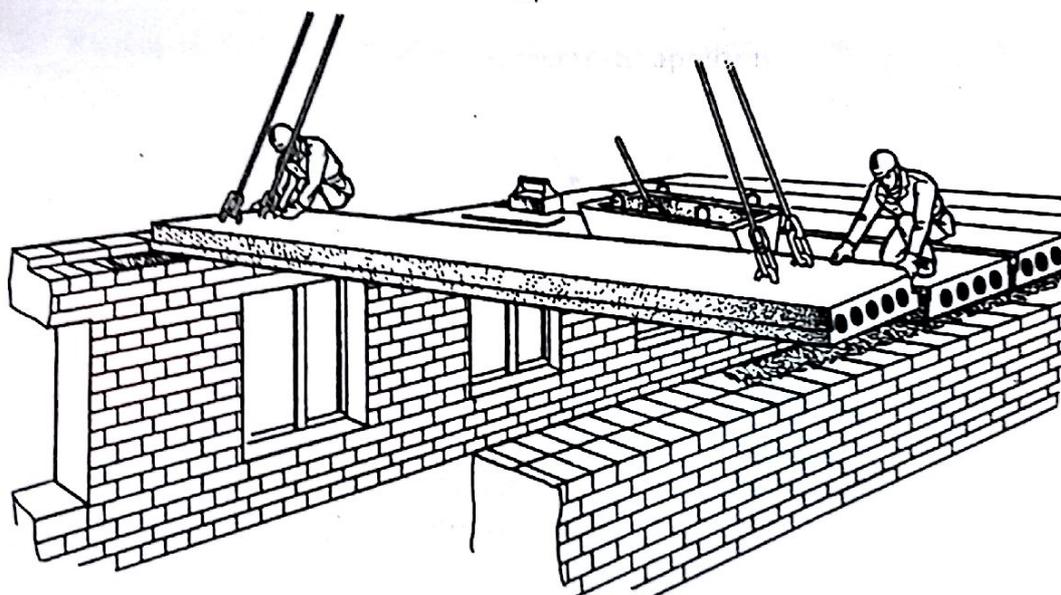
Там жаппалары.

Жаппаларды имарат тобесине орнатыу хам оны таклап жыйнау жумысларын жумыс барысында дурыс ислеу, олардан дурыс пайдаланыу техника кауипсизлигине амел кылган халда ислениуи тийис. Жаппаларды орнатар пайыгында жаппалардын арасында кол – аяктын калып коймауынын алдын алыу, оларды таклап жыйнаганда астына агаш брусларын дурыс койгу, оларды биринши орыннан екинши орынга жук котериуши механизмлер менен кошириуде итибарлы болгу хар бир курылысшынын алдына койылган узыйпаларынын бири десек кателеспеген боламыз. Там жаппалары жуда ауыр конструкция болып оларды орнатыу тек гана жук котериуши механизмлер менен амелге асырыу мумкин. Там жаппаларын таклап жыйнауда олардын астына агаш брусларды дурыс койгу керек, себеби агаш бруслар дурыс орнатылмаса олардын сыныу ямаса жарылыулары жуз бериуи мумкин. Солай екен курылыс элементлеринен дурыс пайдараныу оларды сапалы турде колланыу, омир кауипсизлиги хамде инсанлар саламатлыгы ушын мийнет онимдарлыгын жумыстын сапасын жокарылаткан болар едик.

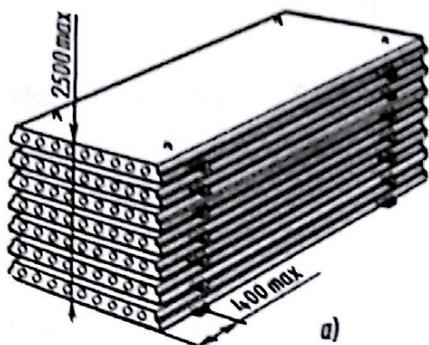
Там жаппаларын орнатыу

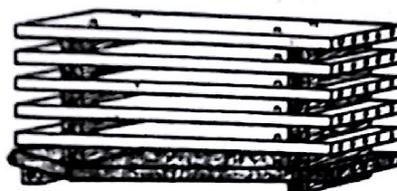
a)

Там жаппаларын дурсы таклап жыйнау.

a)

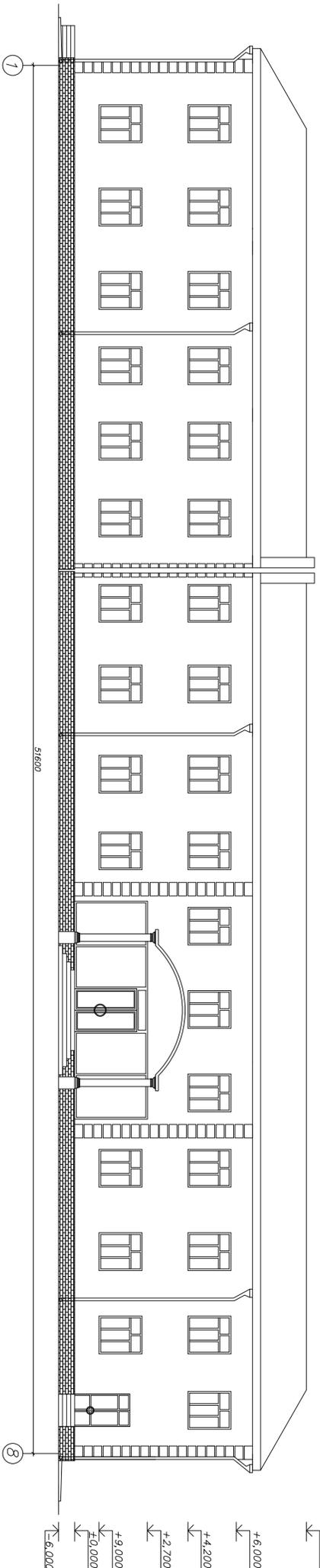
b)

Пайдаланылган адабиятлар

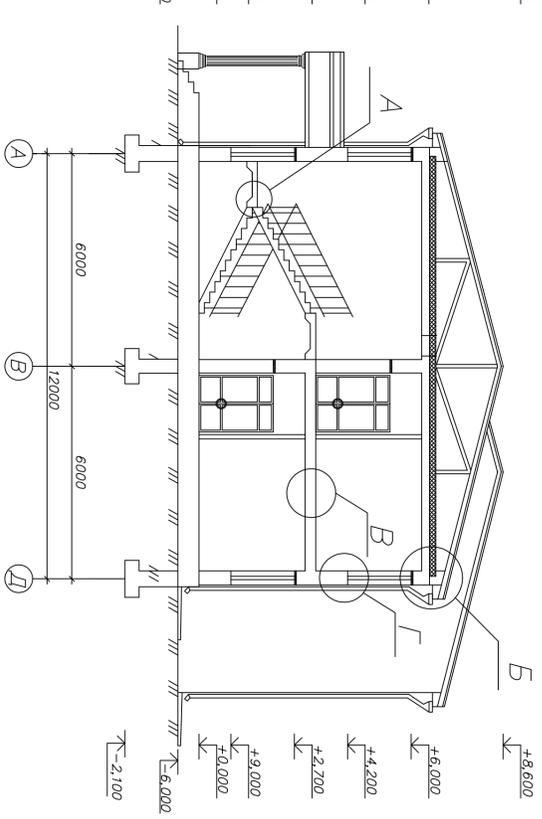
1. И.А. Каримов «2012-ЖЫЛ ЎАТАНЫМЫЗ РАЎАЖЛАНЫЎЫН ЖАҢА БАСҚЫШҚА КӨТЕРЕТУҒЫН ЖЫЛ БОЛАДЫ» темасындағы баянатын үйрениў бойынша оқыў қолланба, Ташкент– 2012
2. ҚМҚ 1.03.03-95 «Организация строительство»
3. ҚМҚ 1.03.03-95 «Нормы продолжительности строительство»
4. Бабиевский К.В. «Типология жилых и общественных зданий». Г.Ташкент 1986 г.
5. Проектирование жилых и общественных зданий. Под ред. Проф Т.Г. Маклоковой М. «Высшая школа» 1998 г.
6. Камбаров Х.У. Тураржой биноларининг конструктив ечимлари. Ўқув қўлланмаси. Тошкент 1992 й.
7. Юсупов Р.А. «Архитектуравий конструкциялар» Ўқув қўлланма. Кадырова Т.Ф. «Пути архитектурного возрождения Узбекистана за XX –начало XXI вв.» Т.2007.
8. ШНК 4.13.41-06 «Предприятия торговли и общественного питания».
12. ШНК 4.13.31-06 «Предприятия бытового обслуживания».
13. ШНК 2.09.04-09 «Административные и бытовые здания предприятия».
14. ШНК 4.13.02-06 «Санатории, учреждения отдыха и туризма».
15. W.W.W. hotel – Uzbekistan. Com
16. W.W.W. Uzbek for motels. ru
17. Ибадуллаев Х.М., Худайбергенова Н.И. Тарихий шаҳарларда кам сифимли меҳмонхоналар. «Мозийдан садо» журнали, 2005, №1.
18. ҚМҚ 2.01.08 -96 «Шовқиндан ҳимоя» Т. 1997 й.
19. ҚМҚ 2.01.01 -94 «Лойтҳалаш учун тқлимий ва физикавий геологик маълумотлар» Ташкент 1994 й.
20. ҚМҚ 2.08.02. 96 «Тура ржой ва жамоат бинолари» Тошкент 1996 й.
21. Х.М. Убайдуллаев М.М. Иногамова «Тура ржой ва жамоат биноларини лойиҳалашнинг типологик асослари» Тошкент 2009 й.
22. ШНК 02.08.02.07 «Общественные здания и сооружения» - Тошкент 2006 г.

23. А. Я Барашикова ЖБК Курсовие и дипломные проектирование. Киев – 1987г
24. Б.А. Аскарлов. Ш. Р. Низамов. «Темирбетон ва тош гишт конструкциялари» Т-2002й
25. И.И.Ищенко «Технология каменных и монтажных работ». Москва высшая школа–1984
26. А. Д. Кузютин Э. В. Бубнович. «Строительные конструкции» Казакстан Алматы–2005
27. Х.Есбергенов «Қурылыс ондирисин режелестириу «панинен «Методикалык колланба» Нокис 2011-жыл
28. Орловский Б.Я. Сербинович П. П. «Архитектура гражданских и промышленных зданий» том-3 высшая школа Москва – 1967г.
29. Арзуов. М. Ешмуратов. М. «Имарат хам иншаатларды тиклеу технологиясы» панинен методикалык колланба Нокис - 2012 ж
30. Н. Бозорбоев. Х. Юсупов. О. Хушназаров. ҚУРИЛИШ ЖАРАЁНЛАРИ ТЕХНОЛОГИЯСИ Тошкент -2011 йил
31. Стаценко А. Технология и организация строительного производства. 2002 г.
32. С.И.Днепровский и др. Расход материалов на общестроительные работы. Справочник, Киев, «Будивильник» 1981 г.
33. Н.Бозорбоев. Шахсий уй-жой қурувчилар учун 1001 маслахат. Тошкент, Мехнат, 1990 йил.
34. Земляные работы. Справочник строителя. Под ред. А.К.Рейна. М., Стройиздат, 1983 г.

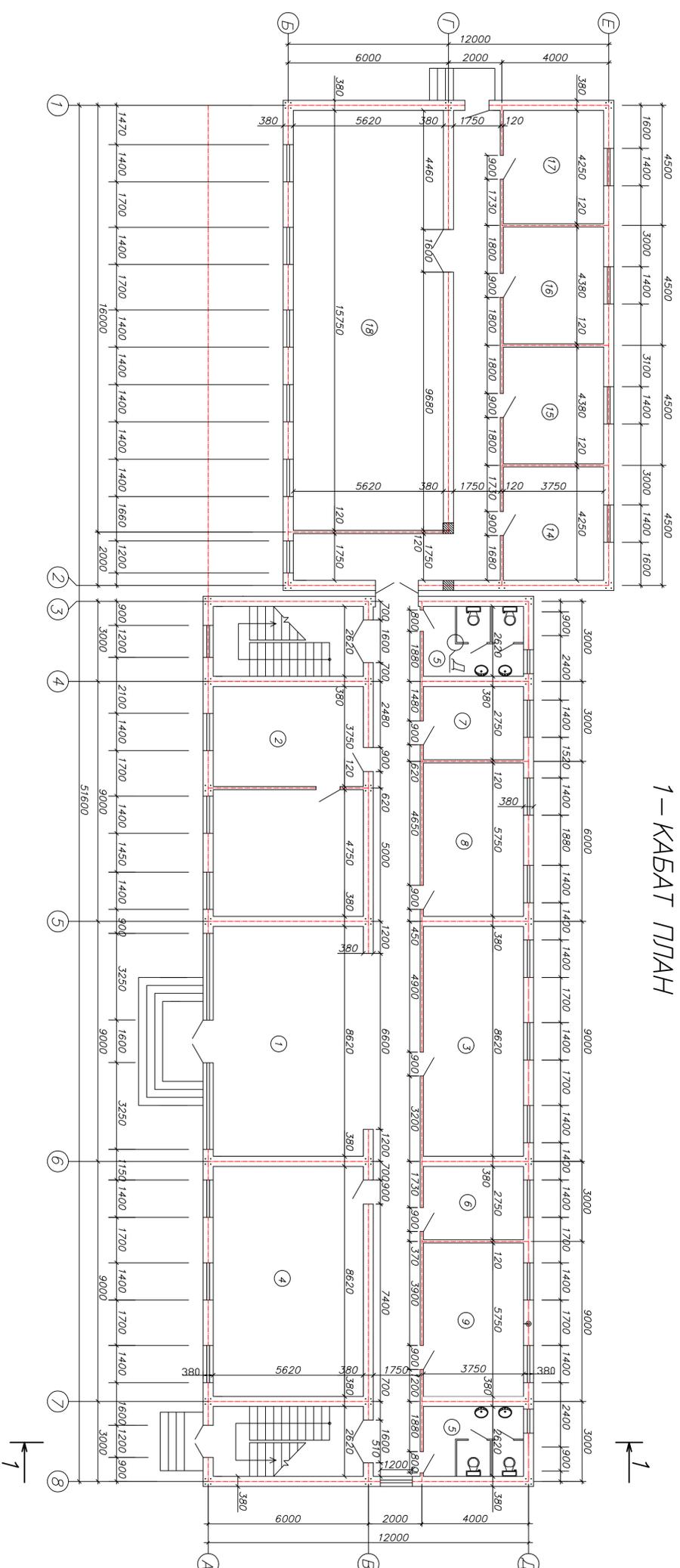
ФАСАД

1-1 КЫРКЫМ

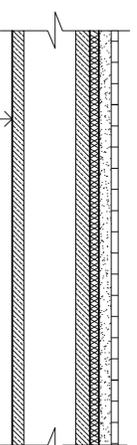
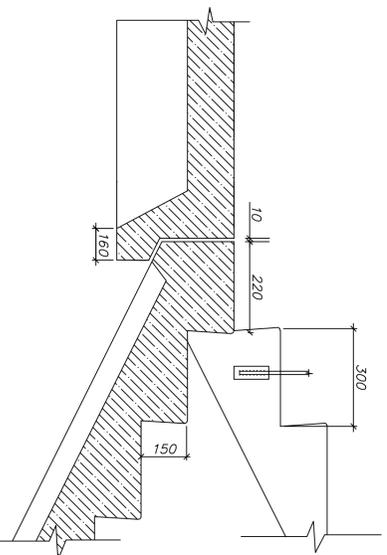

1- КАБАТ ПЛАН

ХАНАЛАР АТНАСЫ

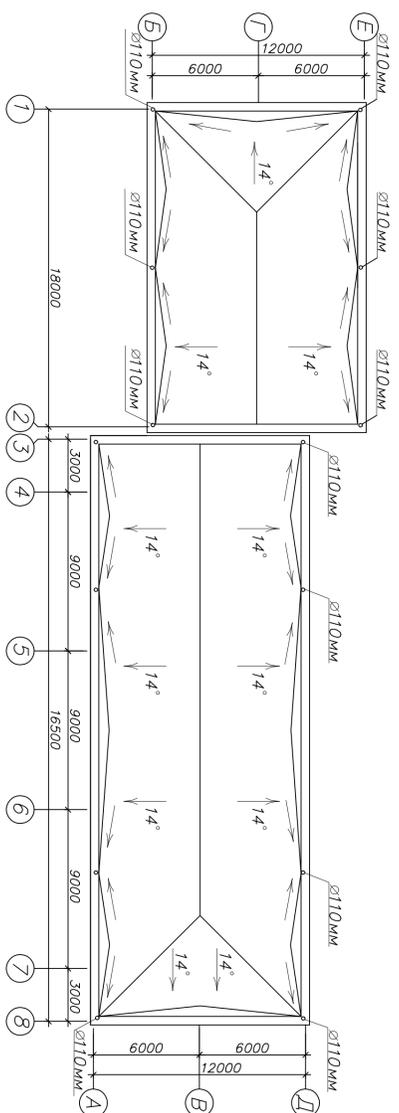
N/п	Аты	Маддан м ²
1-кабат		
1	коргозбөлөр залы	54,0
2	Амеле баскаруушы ханасы	24,0
3	Есопхана	36,0
4	Баскаруу ханасы	54,0
5	Хажетхана	12,0x2
6	Уйрма кийимхана	12,0
7	Шыкы материалдар ханасы	12,0
8	Тар материаллар ханасы	24,0
9	Асхана	36,0
2-кабат		
10	Еркектер кийим ханасы	12,0
11	Чеклаш хонаси	36,0
12	Механика ханасы	36,0
13	Еркектер кийимин тигуу х	54,0
14	Айеллер кийими	18,0
15	Кийимнин ички боллегин т	18,0
16	Ыгадлан теуслеу ханасы	18,0
17	Могендй гем алыу ханасы	18,0
18	Айеллер кийимин тигуу ха	96,0
19	Хажетхана	12,0x2

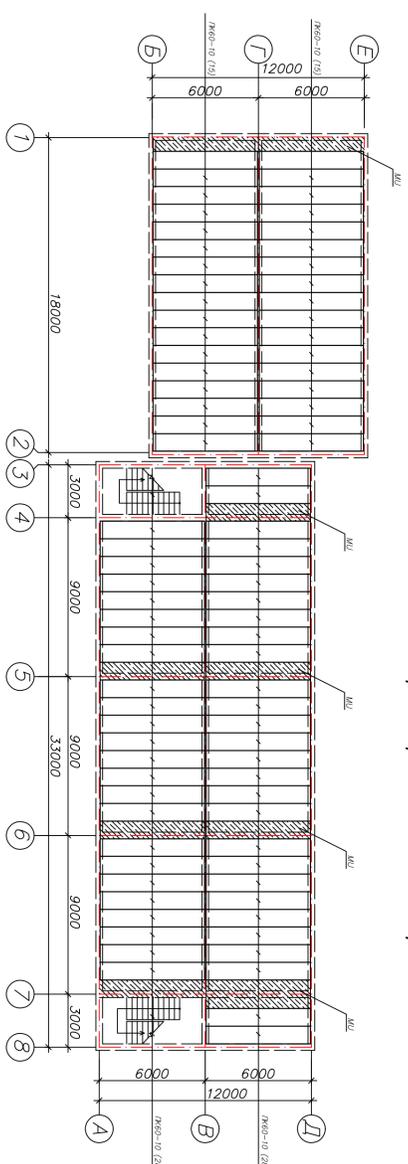
Паркет пол—20мм
 Цемент кум аралгасыв—30мм
 Дувис изоляциасы
 Кабатларара бастырма—220мм

КМУ		Техника фойульметти	
Саяра	Кабайлы	Жеке буйертпешини кийимин тигуу ательеси	Басыш Масса Мн:100 Мн:20
Фосод, 1-кабат плоня	Куркам, Уаеллер	Лист 1 Листаб 2	Корсод Аухилектурс кам кале кураласы

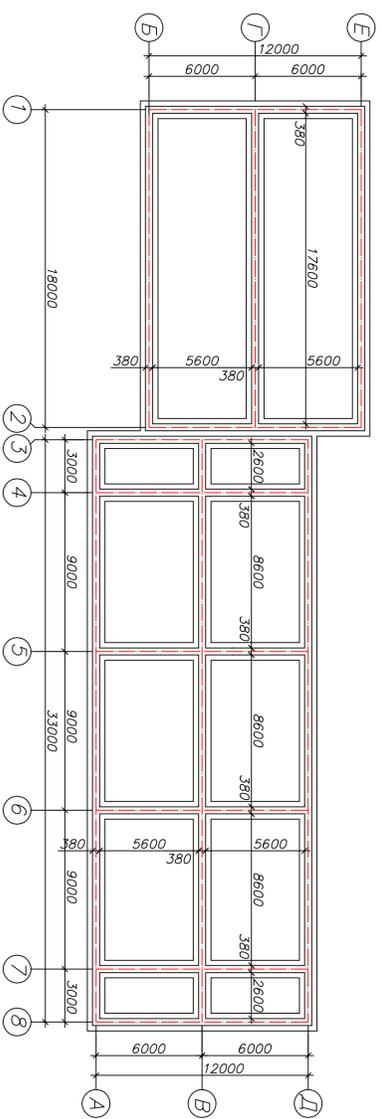
Бастырма планы

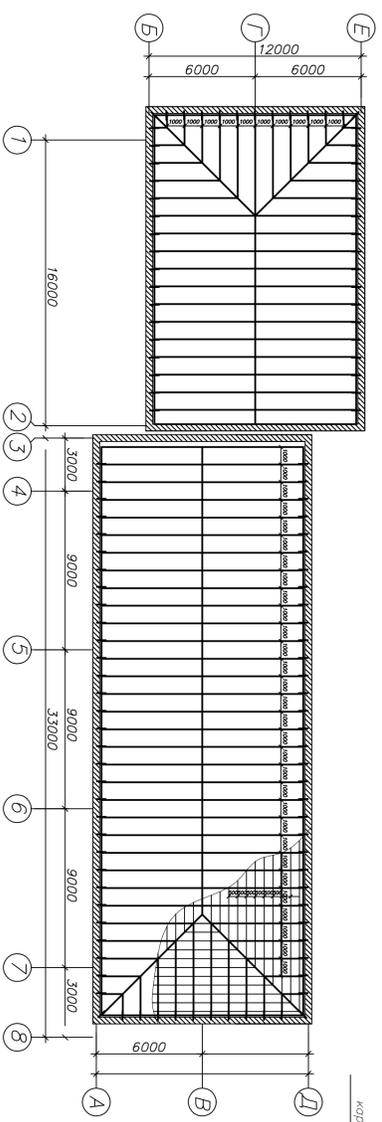
Кабатлар ара бастырма

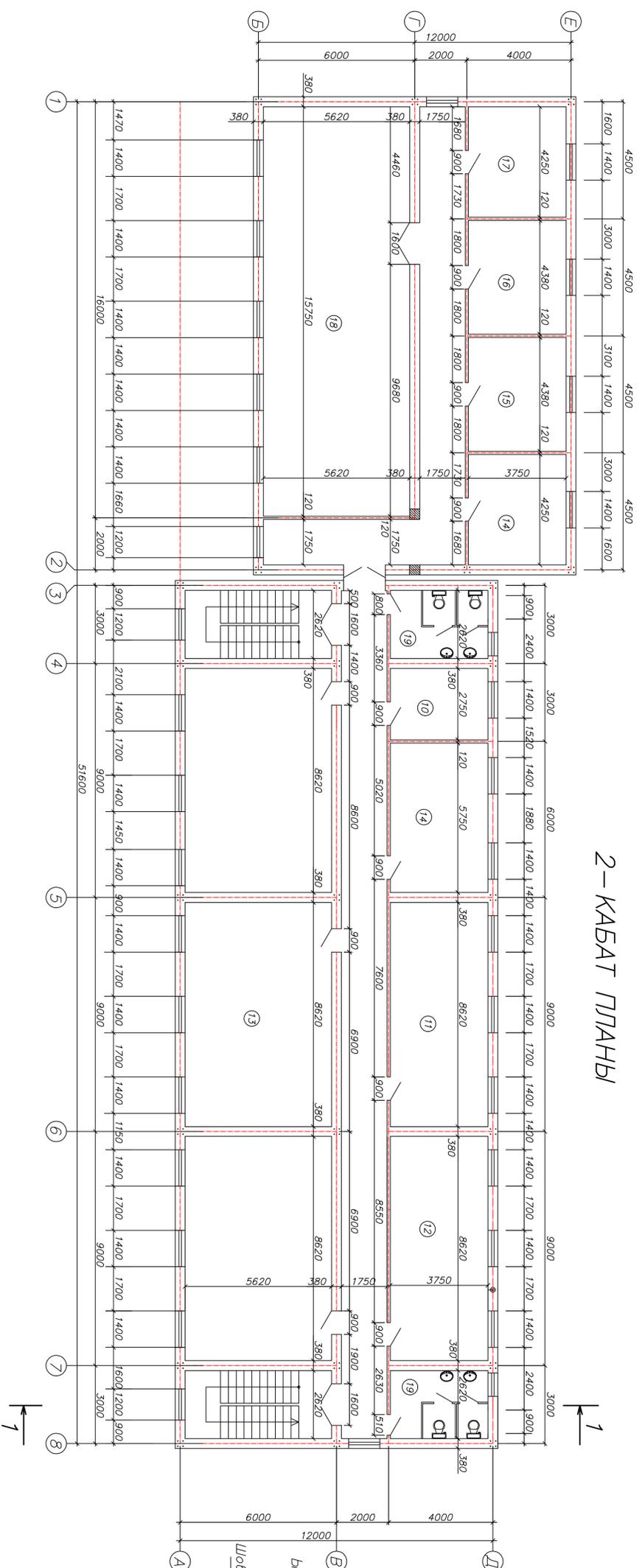
Фундамент планы

Стропила планы

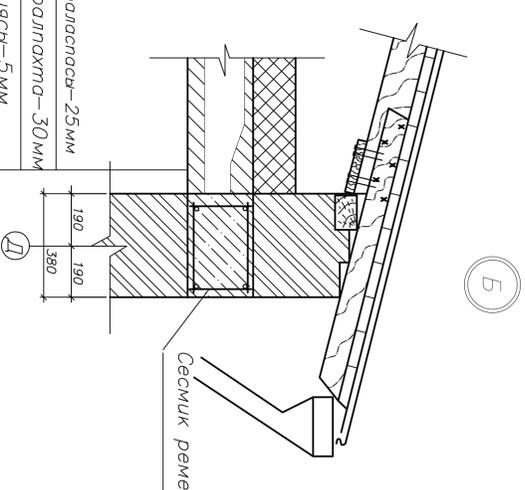
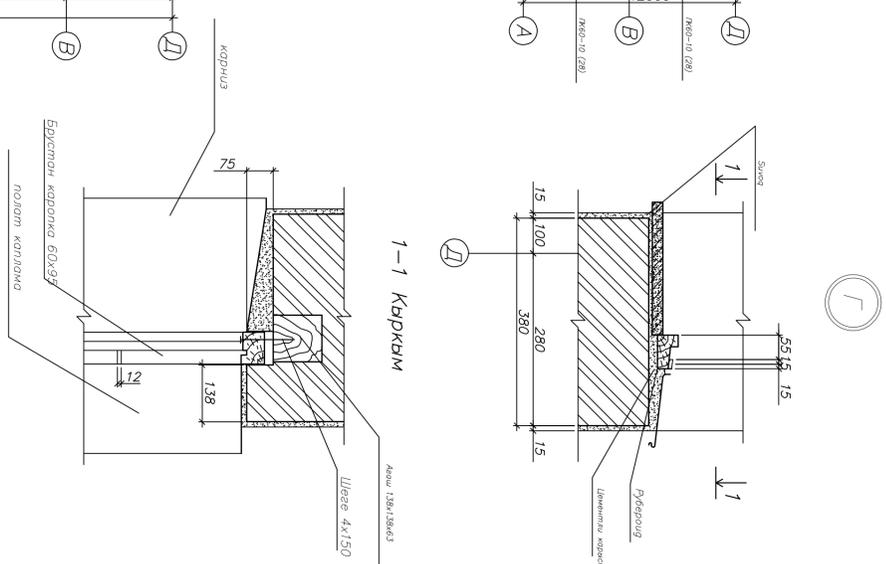

2-КАБАТ ПЛАНЫ

1-1 Қыркып

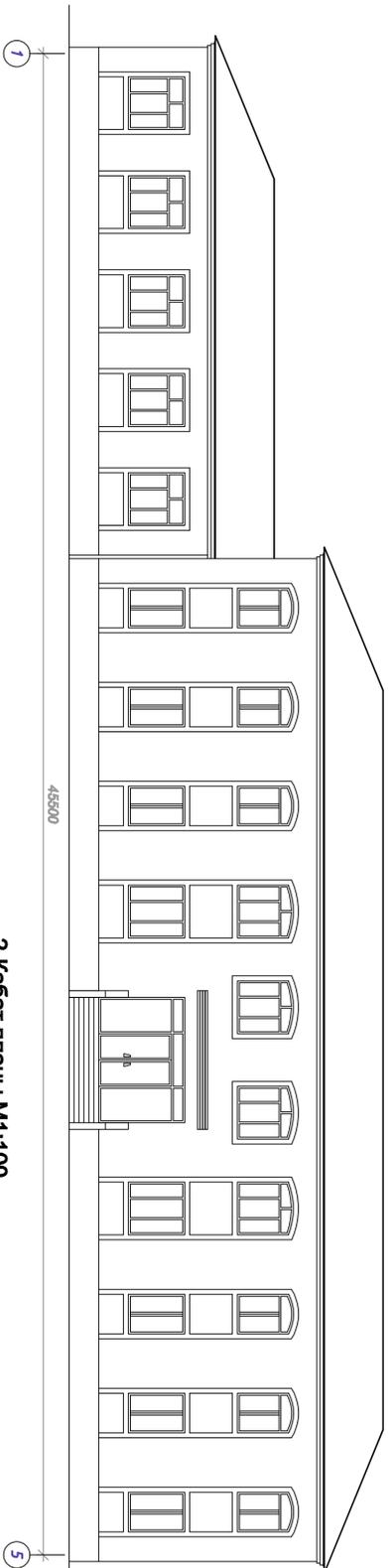
Анаш 138/138/63

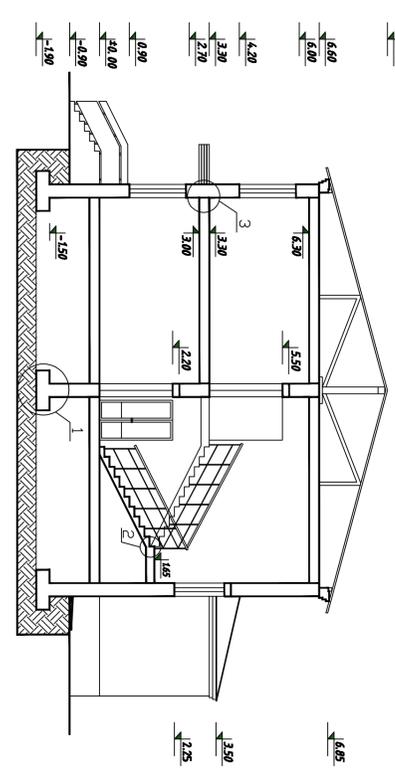
Цемента кум араласпаса-25мм
 Бастыруша минераллахта-30мм
 ПУ изоляциясы-5мм
 Шовтан кабатларара жалпаса-220мм

КМУ	Техника факультети	Босағашы	Масса	Машталар
	Жеке бұйымдардың қидықын	МШ-100	МШ-100	МШ-100
	Жеке отбасы	МШ-20	МШ-20	МШ-20
	Кабайлы	Лист	Лист	Лист
	Бастырма, кабатларара	Коверсат	Ахилектурс	Коверсат
	жолд, фундамент, уял	кам	кам	кам
		кам	кам	кам

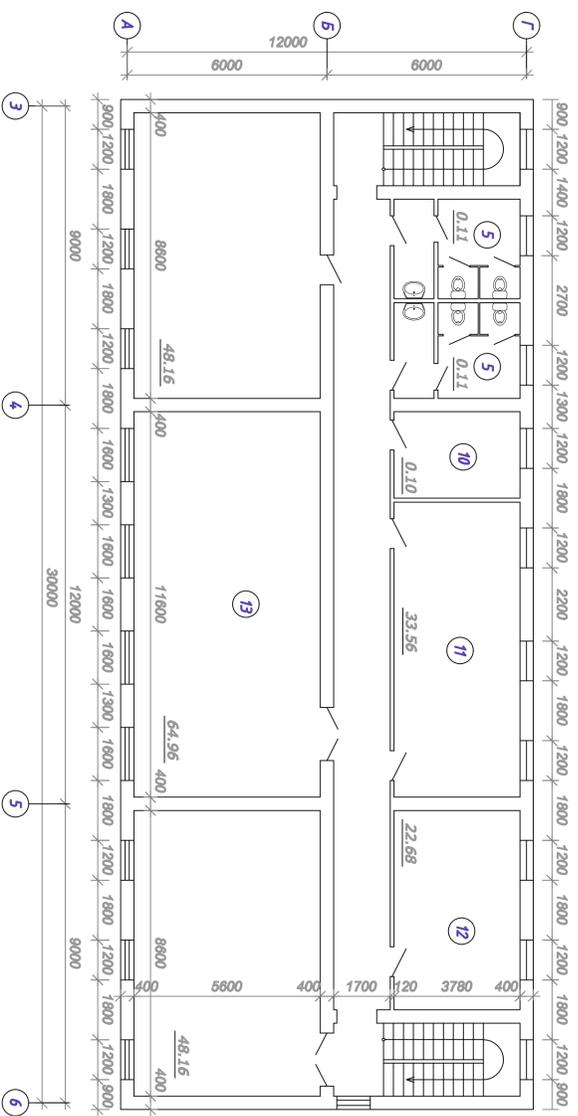
Фасад М1:100

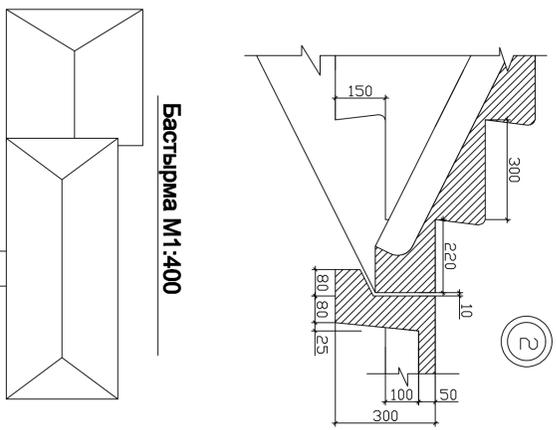
Крыш 1-1 М1:100

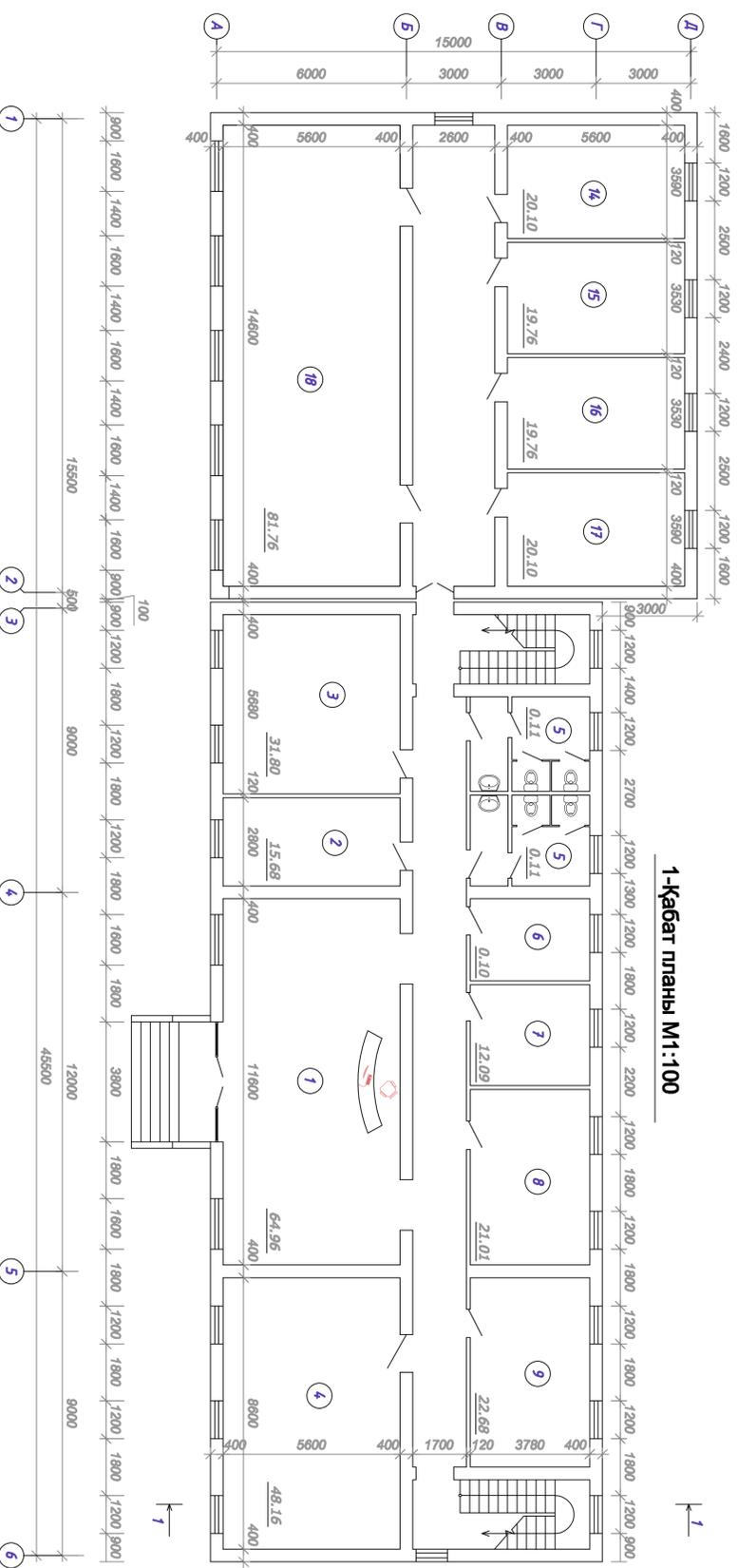
2-кабат планы М1:100

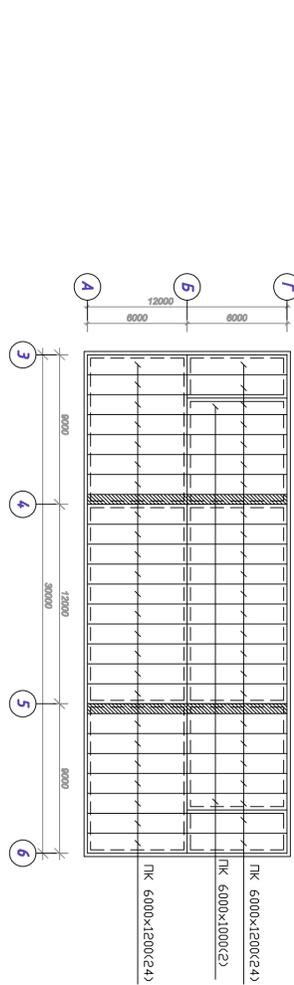
Бастырма М1:400

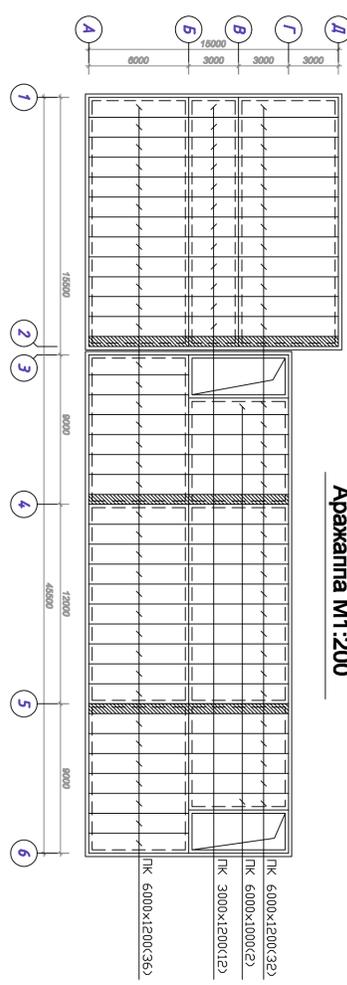
1-кабат планы М1:100

Жаппа М1:200

Аражапта М1:200

Атамалары

1	Салон	64,96
2	Заб шөмөле	15,68
3	Бухгалтерия	31,80
4	Закройное өмдөлөнүө	48,16
5	Санзыйкыч-жөн	0,11
6	Обдуя сарберобдья	0,10
7	Склад сыра	12,09
8	Склад гомовой продукция	21,01
9	Коншта пудьяна пицу	22,68
10	Мужской сарбероб	0,10
11	Сметочное өмдөлөнүө	33,56
12	Коншта механика	22,68
13	Өмдөлөнүө пошва муж. одакды	161,28
14	Жен. сарбероб	20,10
15	Изоомбленне прокладок	22,68
16	Өмдөлөнүө омарбандыя	19,76
17	Коншта общест. орданчз.	20,10
18	Өмдөлөнүө пошва жен. одакды	81,76

КМУ

Техника факультети
Курчылс кафедрасы

Уз-Баш	Хужага	Юлия Саян	Лисар	Лисса	Лисавет
Токордун		Нургул чанасы уушун			1:100
Саянды					1:200
			Лиса	Лисамак	

Фасад, 1,2-кабат планы,
кырыч-аржапта, жаппа,
бастырма, 1,2,3-көөп.